
سخنرانی احمد هاشمی

۲۰ اگوست ۲۰۰۹

تحولات سیاسی کنونی درایران و چشم اندازهای گذار به دموکراسی

سه موج دموکراسی

موج اول دموکراسی با انقلابات فرانسه و آمریکا شروع شد و منجر به دموکراسی در انگلیس، آمریکا و فرانسه شد (هانتینگتون). بین سال های ۱۸۲۶ تا ۱۹۲۶ در بیش از سی کشور جهان دموکراسی نهادینه گشت.

سه موج دموکراسی

دومین موج گسترش دموکراسی بعد از پایان جنگ جهانی دوم آغاز شد. در این مرحله در کشورهای شکست خورده جنگ، آلمان، ژاپن، ایتالیا و اتریش با زعامت کشورهای فاتح جنگ پروسه دموکراتیزاسیون آغاز شد. این موج هم چنین پاره ای از کشورهای آمریکای لاتین را در بر گرفت. اما پروسه دموکراتیزاسیون در غالب این کشورها نتوانست پیشرفت کند و با ایجاد دیکتاتوری های نظامی متوقف گردید.

سه موج دموکراسی

موج سوم دموکراسی با شروع سال های ۷۰ در کشورهای جنوب اروپا (یونان، پرتغال و اسپانیا) آغاز شد و در سال های ۸۰ پاره ای از کشورهای آمریکای لاتین و هم چنین کشورهای جنوب شرقی آسیا (تایوان، فیلیپین، کره، تایلند) را در بر گرفت.

با فروپاشی «سوسیالیسم واقعا موجود» موج سوم گسترش دموکراسی اروپای شرقی را هم در بر گرفت و در ادامه آن در سال های ۹۰ پاره ای از کشورهای آفریقائی نیز در مسیر تحولات دموکراتیک قرار گرفتند. مهم ترین ویژگی موج سوم دموکراتیزاسیون در این است که کشورهای مختلفی را در قاره های متفاوت و در سطوح متنوع توسعه اقتصادی و اجتماعی را در بر گرفته است

عوامل تعیین کننده و شرایط گذارهای دموکراتیک

الف: نظریه‌های ساختاری و کلان و نسبتاً دراز مدت که زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع و شاخص‌های توسعه اقتصادی و گسترش شهرنشینی، توسعه آموزش و ارتباطات را عنوان شرایط تعیین کننده تلقی می‌کنند.

عوامل تعیین کننده و شرایط گذارهای دموکراتیک

ب: نظریه‌های کنشگرانه که کوتاه و یا میان مدت می‌باشند. برطبق این الگو کارگزاران اجتماعی و سیاسی یعنی طبقات و اقشار و نخبگان سیاسی اجرا و پیشبرد روندهای دموکراسی را رقم می‌زنند. نظریه‌های کنشگرانه خود به سه دسته تقسیم می‌شوند

- ۱- جامعه - محور) دموکراسی از پائین)
- ۲- دولت - محور) دموکراسی از بالا)
- ترکیبی از هر دو

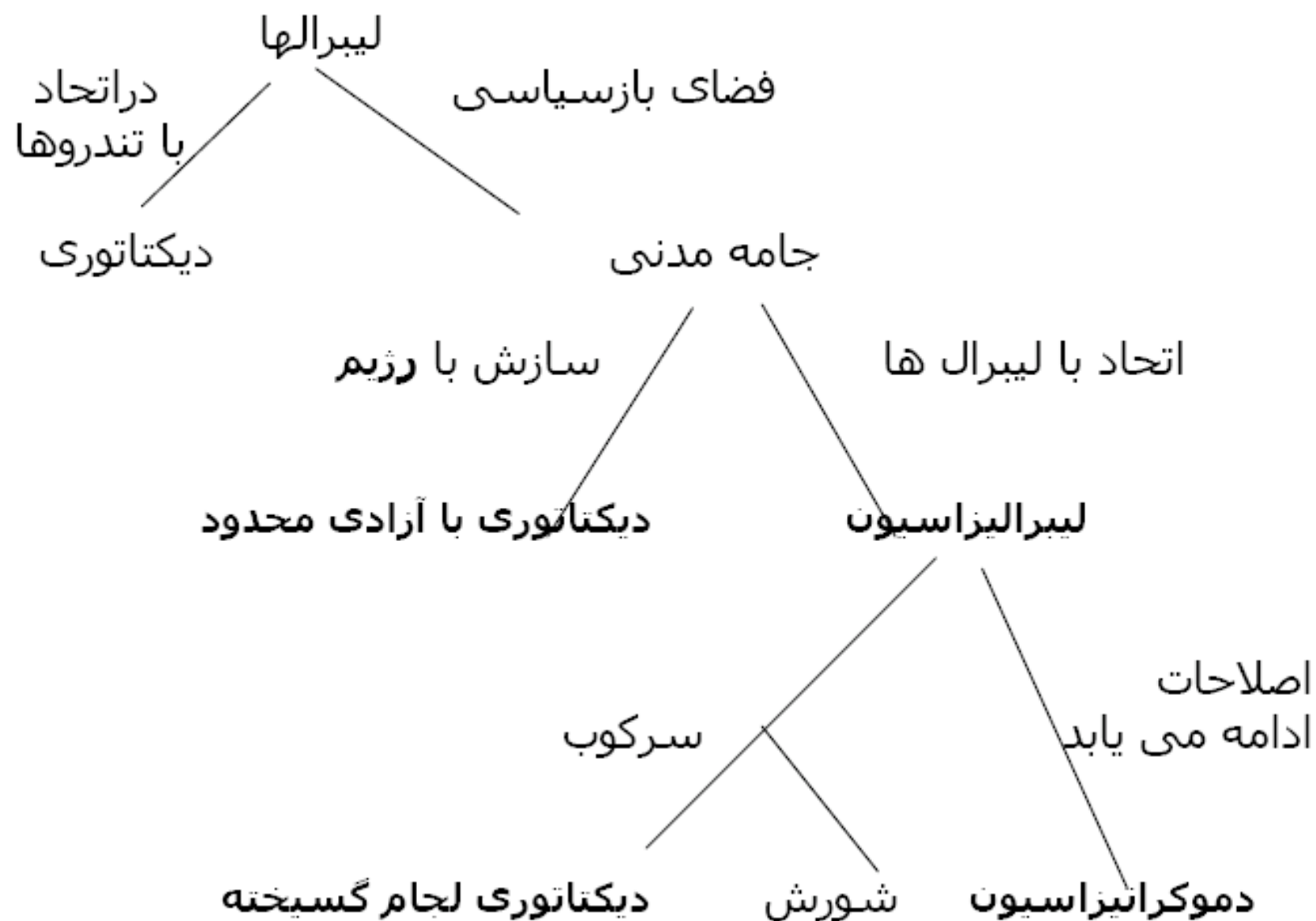
پروسه تغییر سیستم استبدادی به دموکراسی

مرحله لیبرالی (لیبرالیزاسیون)

دوره گذار یا دموکراتیزاسیون Transition

نهادینه شدن دموکراسی Democratic establishment

مرحله لیبرالی	دامنه و میدان عمل و تصمیم گیریهای آکتور در شرایط "عدم اطمینان" و "عدم قطعیت" قرار دارد
دوره گذار	دامنه و میدان عمل و تصمیم گیریهای آکتور باید در چهارچوب حداقل دموکراسی باشد
نهادینه شدن دموکراسی	گسترش و تعمیق دموکراسی در سطح رفتاری، تثبیت و استقرار دموکراسی زمانی است که آلترناتیو دیگری در مقابل آن وجود ندارد

		ائتلاف میانه رو ها با	
		رادیكال ها	رفرمیست ها
ائتلاف رفرمیست ها با	تندرو ها	رژیم سابق پابرجامی ماند	رژیم سابق با آزادی های محدود باقی می ماند
	میانه رو ها	دموکراسی بدون تضمین	دموکراسی با دتضمین

انقلاب	برکناری	جابجایی	استحاله	رفرم	کودتا	
از پایین	از پایین	از بالا و پایین	از بالا	از بالا	از بالا	شروع
قهر آمیز	مسالمت آمیز	مسالمت آمیز	مسالمت آمیز	مسالمت آمیز	قهر آمیز	روند
اپوزیسیون قدیمی	میانه رو ها و رادیکالها	رفرمیستهای محافظه کار و میانه رو ها و رادیکالها	رفرمیست های محافظه کار	رفرمیست های محافظه کار	گروه های رقیب در قدرت	آکتور
بسیج مردم	بسیج مردم	بسیج مردم	مردم بسیج نمی شوند	مردم بسیج نمی شوند	مردم بسیج نمی شوند	رابطه با جامعه
تغییر سیستم	تغییر سیستم	تغییر سیستم	تغییر سیستم	سیستم تغییر نمی کند	سیستم تغییر نمی کند	نتیجه
دوران گذار						

ساختار حکومت جمهوری اسلامی

۸۰٪ نهاد های انتصابی

۲۰٪ نهادهای انتخابی

عزل و نصب:

فرمانده ارتش ، نیروی نظامی، سپاه پاسداران

رئیس رادیو و تلویزیون

نیمی از اعضای شورای نگهبان

رئیس شورای مصلحت

رئیس قوه قضاییه

ساختار سایه در جمهوری اسلامی

در بررسی ساختاری جمهوری اسلامی معمولاً بیشتر به ظاهر آن توجه می شود و به نقش رهبری از یکسو و نهاد های ظاهراً انتخابی آن از سوی دیگر ، بهایی بیش از اندازه داده می شود. وموضوعی که معمولاً کمتر به آن پرداخته می شود و به نقش گروه های استراتژیک متعددی که در ساختار حکومت حضور دارند کمتر پرداخته می شود.

گروه معروف به اصولگرایان یک پوسته سیاسی دارند که این خود نیز به اصولگرایان معتدل و اصولگرایان افراطی تقسیم شده اند.

در زیر سایه اصولگرایان گروه های استراتژیک متعددی را می توان یافت که هرکدام از یک سو دارای منافع ویژه و از سوی دیگر منافع مشترک هستند.

گروه استراتژیک تجار و دلالهای وابسته به حزب موتلفه و بنیاد ها

گروه استراتژیک متشکل در بیت رهبری (نظامی ، مالی ، و امنیتی)

گروه استراتژیک نظامی – مالی متشکل در سپاه و بسیج

گروه استراتژیک متشکل در روحانیون حکومتی و ستاد های نماز جمعه

نتخابات در جمهوری اسلامی : چرخش جناح های خودی

تا جنگ کروی رئیس مجلس و موسوی نخست وزیر
(خط امامی ها)

از مجلس چهارم ناطق نوری رئیس مجلس و رفسنجانی رئیس جمهور (راست ها و
میانه روها)

و
تغییر در قانون اساسی (حکومت مطلقه فقیه
حذف نخست وزیر و....)

از مجلس ششم خاتمی رئیس جمهور و کروی رئیس مجلس (خط امامی های سابق
یا اصلاح طلبان و میانه رو ها یعنی کار گزاران)

چرخش قدرت :

در یک دایره ۲۰۰۰ نفری

انتخابات نهم

حذف کامل اصلاح طلبان و کارگزاران از دایره قدرت سیاسی
شکاف در درون راست ها :
اصول گرایان معتدل (منتقد) (محافظه کاران)
اصول گرایان افراطی (بنیادگرایان)
اتحاد گروه های استراتژیک زیر:
گروه استراتژیک تجار و دلالهای وابسته به حزب موتلفه و بنیاد ها
گروه استراتژیک متشکل در بیت رهبری (نظامی ، مالی ، و امنیتی)
گروه استراتژیک نظامی - مالی متشکل در سپاه و بسیج
گروه استراتژیک متشکل در روحانیون حکومتی و ستاد های نماز جمعه

| پروژه "اقتصاد نظامی" و " توزیع مستقیم "

نتخابات دهم : یا همه یا هیچ

برنامه ریزی برای پایان بازی رقابت، در الیگارشی جمهوری اسلامی
یا

فرصت سیاسی که حکومت برای مخالفانش فراهم آورد
کارزار انتخاباتی در ایران) پنجره ای برای امکانات تازه (

Window of opportunity

تقلب گسترده در انتخابات و شبه کودتا در بعد از ظهر پایان انتخابات
برآمد جنبش اعتراضی میلیونی مردم ایران جنبش سبز
انتظار مهار جنبش اعتراضی مردم با سرکوب و در مدت کوتاه
برآمد یک بحران سیاسی

ویژگی بحران سیاسی کنونی

بحران ویژگی ذاتی یک حکومت اقتدارگراست
از یکطرف برای بسیج مردم و از طرف دیگر برای سرکوب
مخالفان (تالمونس)

مقایسه این بحران با سه بحران گذشته ■
شریعتمداری ، بنی صدر ، منتظری
بحران در رابطه حکومت با مردم
شکاف در تمامی ساختار حکومتی
شکاف گسترده در روحانیت

نتایج جنبش اعتراضی مردم ایران

کارزار انتخابات و تحولات ناشی از آن چه تغییر اساسی در اوضاع ایران به وجود آورد؟

تغییر در آرایش نیروهای سیاسی در جمهوری اسلامی

برآمد "هویت ملی" در برابر "هویت حکومتی"

آغاز همبستگی ملی برای دموکراسی خواهی

واژه "حکومت - مردم" به واژه "نظام - دشمن" تبدیل شده است

سلب اتوریته "رهبر" و پایان نقش او در میانجی گری جناح ها

عمیق تر شدن شکاف در میان اصولگرایان معتدل و افراطی

راهبرد های سیاسی حکومتی برای مهار بحران

سه گزینه ممکن برابر بحران کنونی:

۱- تداوم سرکوب و انسداد فضای سیاسی) همه یا هیچ)

۲- اصلاحات مدیریت شده با کمک اصولگرایان معتدل و رفسنجانی

۳- اصلاحات عمیق و گسترده

همه شواهد حاکی از آن است که اقتدارگرایان افراطی راه اول را برگزیده اند

چشم انداز تحول سیاسی در ایران

- ۱- رژیم اقتدار گرا دست نخورده باقی می ماند
- ۲- در رژیم اصلاحات محدودی انجام می شود
- ۳- دموکراسی محدود با تضمین به اصولگرایان
- ۴- برقراری دموکراسی

دموکراسی محدود با تضمین به اصولگرایان

شعاراستراتژیک مرحله فعلی :

انتخابات آزاد با نظارت بین المللی

شعارهای بسیج کننده:

احمدی نژاد رئیس جمهور ما نیست

مطالبات مرحله ای:

آزادی سریع و بی قید و شرط زندانیان سیاسی و بازداشت شدگان اخیر

تامین حق آزادی تجمعات و تظاهرات و حق اجرای مراسم برای قربانیان و شهدای جنبش

تامین آزادی بیان، مطبوعات، اطلاع رسانی و فعالیت احزاب سیاسی و گروه های مدنی در چارچوب اعلامیه جهانی حقوق بشر

مجازات عاملین سرکوب و شکنجه و کشتارهای اخیر

یش شرط های لازم برای آغاز فضای سیاسی باز : دوره پیشا گذار دموکراتیک

برپائی ائتلاف گسترده میان طرفداران دموکراسی
تجربیات موج سوم گذار به دموکراسی نشانگر این است که:
بدون ائتلاف اجتماعی مهمترین طبقات اجتماعی در جامعه ایران ،
ممکن است جامعه به دموکراسی محدود دست یابد ، اما حصول
دموکراسی نهادینه شده غیر ممکن است.
توافق در مورد سقف حداقلی استراتژی سیاسی میان طرفداران
دموکراسی
مرزبندی با رادیکالیسم و سازشکاری

مسیر وابسته به پیامد ها

دینامیسم حرکت ، چنان است که هر پیشامدی، احتمال وقوع یک پیامد دیگر را در آینده افزایش می دهد و این نظر را میتوان تحت عنوان "مسیر وابسته به پیامد ها " فرموله نمود

پارامترهای این مسیر عبارتند از:
پیش فرض های ورودی، لحظه حساس، باز تولید نهاد های جدید، چگونگی گردش تضاد ها، نتایج خروجی

ویژگی مسیر وابسته به پیامد ها

- تصمیم گیری در شرایط "عدم اطمینان و "عدم قطعیت"

- پیش بینی ناپذیری

انعطاف ناپذیری : هر چه پروسه حوادث گسترده تر و پیچیده تر می شود، امکان تغییر مسیر دشوارتر میگردد.

پیش فرض های گذشته مدام در اتفاقات جدید جاری می شوند، به این دلیل حتی از اتفاقات کوچک هم نباید غافل بود. آنها همیشه در خاطره می مانند.

در گذشته آلترناتیو موثری ممکن بود، اما عملیاتی نگردید و در نتیجه در طولانی مدت توسعه سیاسی را دچار بن بست نمود

از توجه شما متشکرم